

Rapport ang. provgrävning vid Skansen Lejonet september 1973.

Allmänt.

I samband med nedläggning av kabel från Skansen Lejonet mot nordöst påträffades ytterkanter av en något rundad tegelmur. Genom tillmötesgående av AMS, som restaurerade skansen, ställdes två man till förfogande under ett par dagar så att en provgrävning kunde genomföras för att bestämma anläggningens karaktär och om möjligt dess ålder.

Arbetsgång.

En så stor yta frilades att anläggningen i sin helhet kunde studeras. Anläggningen rensades och ytterkonturer frilades. Allt raseringsmaterial avlägsnades. Anläggningen fotograferades och plan ritades liksom två profiler genom anläggningen. Anläggningen har inte borttagits. Under sommaren 1974 har den undersökta ytan igenlagts.

Läge.

Ungefärligt läge framgår av situationsplan. Två punkter har koordinatbestämts. Dessa har markerats på plan. Av misstag har ej punkterna ordentligt från början markerats på planen varför viss osäkerhet kan råda om den exakta placeringen. Men i stort sett skall den stämma.

Beskrivning.

Anläggningen var lagd på flata stenhällar. På dessa har ett skift tegelstenar lagts, i ytterkanten med smalsidan utåt, så att ett närmast rektangulärt "golv" bildats om c:a 2x2,4 m. I nordöstra delen är detta golv delvis borta (fig.23). Här låg kol ned på stenhällarna. Tegelstenarna i detta skift mätte 27 x 12,5 x 8 cm resp. 27 x 13 x 7 cm. På "tegelgolvet" har kantställda tegelstenar murats fast med kalkbruk. Ytterkonturen mot söder ligger något indragen i förhållande till det undre skiftets södra begränsning och är något rundad (fig.4). Tegelstenarna i det kantställda skiftet mäter 30 x 13 x 10 cm. På de kantställda stenarna låg ett kraftigt kollager under nedrasade tegelstenar, av vilka några var mindre än övriga (12,4 x 12 x 5 cm).

Detta skift begränsas mot väster och norr av en mur bevarad delvis till tre skift och minst $1\frac{1}{2}$ stens bredd (0,45 – 0,8 m br.)(fig.5). Den är överkragad in mot anläggningen (fig.6).

Utanför anläggningens nordvästra hörn ligger rest av en förkolnad planka i nästan väst-östlig riktning, ca 0,35 m bred, vilken går in i schaktväggen. Den vilar i sin östra del på en likaledes förkolnad syll, 0,15 m bred, parallell med tegelanläggningens västvägg. Omedelbart intill och norr om plankan en sten som möjligen tjänat som syllsten (fig.7).

Kollagret på det undre tegellagret fortsatte in i profilen sydöst om anläggningen. In över eldstadens södra sida nära sydöstra hörnet låg en delvis bränd planka, ca 20 cm bred, troligen i sekundärt läge (fig.8).

Över hela anläggningen låg ett kraftigt raseringslager av tegelskärv, kalkbruk och kol.

Tolkning.

Tegelanläggningen utgör nederdelen av en spishärd. Tegelmuren i väster torde vara rester av skorstensstocken. Kolresterna runt härden bör vara resterna av en brunnen byggnad, i vilken spisen har legat. De olika storlekarna på teglet kan innebära att detta använts sekundärt.

Fynden kan ej datera anläggningen. Följande hypotetiska datering skall dock göras på andra grunder. Teglet är av medeltida och 1500-talstyp, men kan vara sekundärt använt. Ugns-typen torde ej vara äldre än 1500-tal. 1612 förstördes Gullbergs fäste. 1643 gavs order om att Gullbergsklippan åter skulle befastas. Befästningarna fick sedermera förfalla. 1656 istandsattes de ånyo. 1673 meddelar Wärnschiöld att medel använts för palissader, batterier och hus på bergskansen på Gullberget. (Uppgifterna från V.Ljungberg, Göteborgs befästningar och garnison 1924, sid. 83 ff). På relationsritning 1687 från byggandet av Skansen Lejonet nämns att man bröt ner gamla murar och förde bort jord. På pro-

filerna finns inga byggnader markerade. Byggnaden, i vilken eldstaden ligger, är äldre än 1687. Tre möjligheter, om Ljungbergs uppgifter är korrekta, återstår därefter. Huset kan ha tillkommit före 1612 eller 1643 - 1656 eller ca 1673. Om man har utnyttjat tegel sekundärt skulle detta ha kunnat tillhöra Gullbergs fäste och kunnat tas i bruk först efter dess förstörande 1612. De två senare alternativen vore då troligare.

Hans Andersson

Hans Andersson

Arbetsgång.

En så stor yta frilades att anläggningen i sin helhet kunde studeras. Anläggningen revades och ytterkonturer frilades. Allt reservlagsmaterial avlägsnades. Anläggningen fotograferades och plan ritades. Två profiler genom anläggningen. Anläggningen har inte berörigats. Under sommaren 1974 har den underaktiga ytan igenvägrats.

Läge.

Ugefärligt läge framgår av situationplan. Två punkter har koordinatbestämts. Dessa har markerats på plan. Av misstag har ej punkterna ordentligt från början markerats på planen varför viss osäkerhet kan råda om den exakta placeringen. Men i stort sett skall den stämma.

Beskrivning.

Anläggningen var lagd på flata stenhällar. På dessa har ett skift tegelstenar lagts, i ytterkanten med senilsidan utåt, så att ett närmast rektangulärt "golv" bildats om ca 2x2,4 m. I nordöstra delen är detta golv delvis borta (fig. 3). Här låg kol ned på stenhällarna. Tegelstenarna i detta skift mätte 27 x 12,5 x 8 cm resp. 27 x 13 x 7 cm. På "tegelgolvet" har kantställda tegelstenar murats fast med kalkbruk. Ytterkonturen som söder ligger något indragen i förhållande till det undre skiftets södra begränsning och är något rundad (fig. 4). Tegelstenarna i det kantställda skiftet mätte 30 x 13 x 10 cm. På de kantställda stenarna låg ett kraftigt kollager under nedrasade tegelstenar, av vilka några var mindre än övriga (12,5 x 12 x 5 cm).

Fynd.

Spik järn 8,2 cm 1.

På övre tegelgolvet
i mörk jord.

Rödgoods 1 skärva, invändigt
brunglaserad.

I raseringslager inne
i anläggningen.

Djurben.

Fig. 1.

Översiktsbild från öster mot Skansen Lejonet.

25951

R586-32

Fig. 2.

Anläggningen så långt den undersöktes. Längst upp i bilden, vid stakkäppen, syns flata stenhällar tillhörande det understa lagret på vilket tegelskiften vilade. I bildens nedre vänstra hörn, mellan stenarna, brända plankor (jfr fig.7).

Fig. 3.

L595:2

Anläggningen från väster under utgrävning. I dess västra del
syns det understa lagret med flata stenar.

Fig. 4.

R. 595:4

Anläggningen från söder under utgrävning. Observera det rundade skiftet av kantställda tegelstenar vilande på närmast ett rektangulärt tegelgolv.

Fig. 5.

L595:27

Murens ytterliv mot norr.

Fig. 6.

Överkragad mur.

R595:30

Fig. 7.

Förkolnade trärester vid anläggningens nordvästra hörn.

R596:10

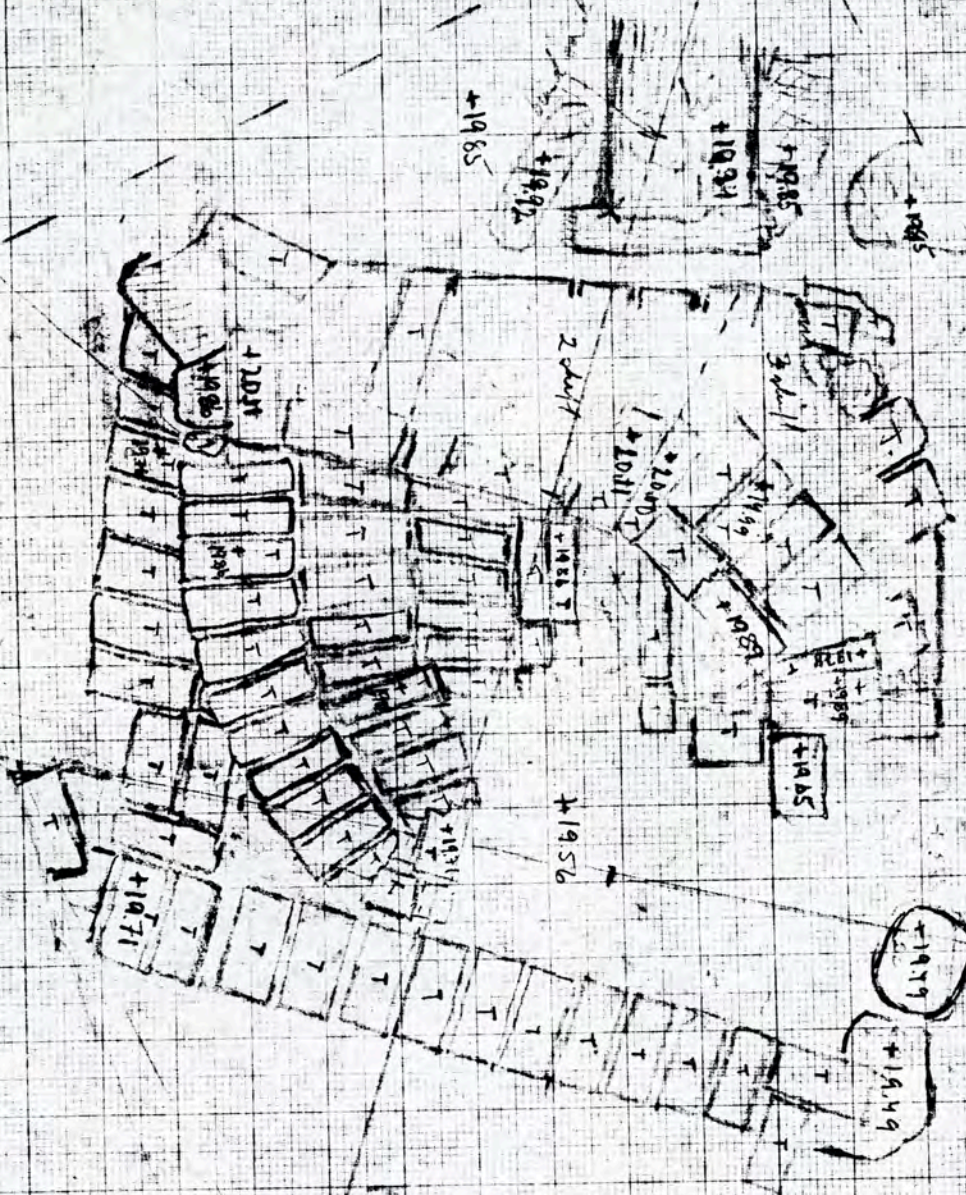

Fig. 8.

Bränd plankan nedfallen på anläggningen.

R595:15

$$\begin{array}{r} x = 29.967.05 \\ + y = 10801.35 \\ \hline \end{array}$$

A-B

11/10/18

rough

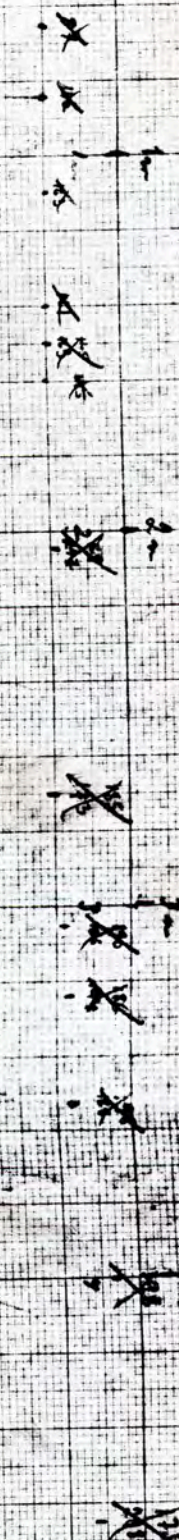
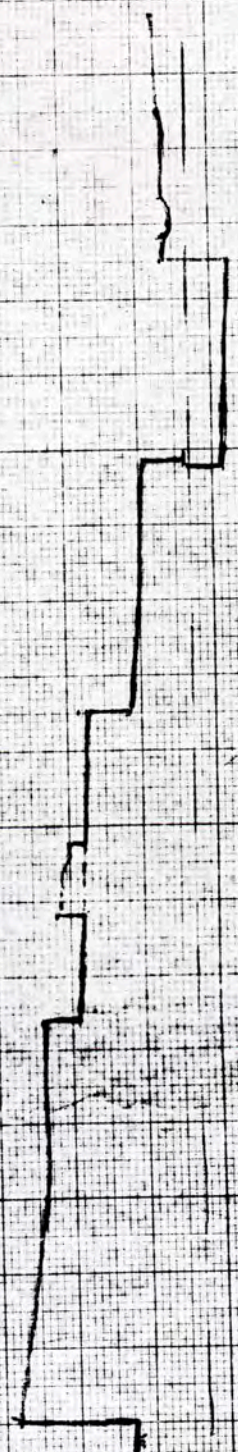
20.5m

20m

11/10/18

88

Profile A-B
1:20

1:20

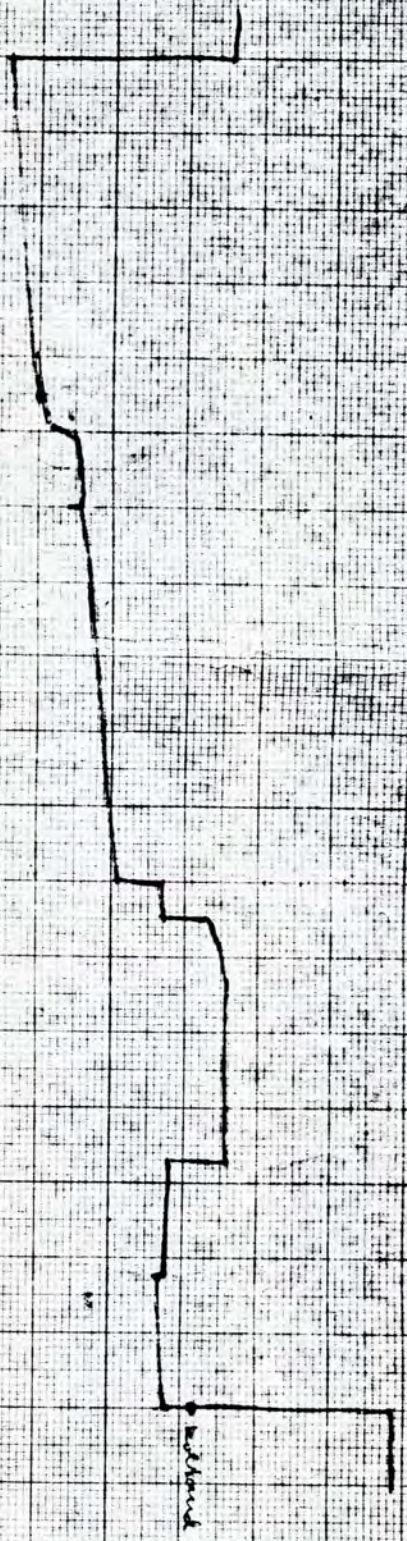
10 *

200

150

100

April C-D
1:20

C

+19.19

+19.49

~~18.8~~
18.8

~~18.8~~
18.8

~~18.8~~
18.8

~~18.8~~
18.8